

2η Υποχρεωτική Εργασία Αριθμητική Ανάλυση

Κωνσταντίνιδης Κωνσταντίνος
ΑΕΜ: 4310

8 Ιανουαρίου 2023

Εισαγωγή

Για την επίλυση όλων των ασκήσεων χρησιμοποιήθηκε η γλώσσα **python**, με τις βιβλιοθήκες **pylab** και **numpy** για την δημιουργία γραφημάτων και τον υπολογισμό μαθηματικών πράξεων. Για κάθε άσκηση, έχουν δημιουργηθεί κλάσεις που υλοποιούν τις μεθόδους, οπότε υπάρχει ένα αντικείμενο για κάθε άσκηση στην `main` και την λύνει.

Άσκηση 5

Για την εφαρμογή των προσεγγιστικών μεθόδων, πολυωνυμικών, splines και ελαχίστων τετραγώνων, για την προσέγγιση τιμών του ημιτόνου στο διάστημα $x \in [-\pi, \pi]$, τα 10 σημεία που χρησιμοποιήθηκαν είναι τα εξής:

x	$y = \sin x$
-3.1416	0.0
-2.60	-0.5155
-1.3	-0.9636
-0.6	-0.5646
0.0	0.0
0.5	0.4794
0.75	0.6816
1.7	0.9917
2.75	0.3817
3.1416	0.0

Τα παραπάνω αρχικά σημεία είναι μη ομοιόμορφα κατανομημένα, για μεγαλύτερη ακρίβεια της προσεγγιστικής τιμής.

α) Lagrange

Η πολυωνυμική προσέγγιση γίνεται με την εφαρμογή του πολυωνύμου Lagrange που δίνεται από την παρακάτω σχέση:

$$p_n(x) = \sum_{i=0}^n y_i L_i(x), i = 0, 1, \dots, n \quad (5.1)$$

Με L_i οι συντελεστές Lagrange με τύπο:

$$L_i(x) = \frac{(x - x_0) \dots (x - x_{i-1})(x - x_{i+1}) \dots (x - x_n)}{(x_i - x_0) \dots (x_i - x_{i-1})(x_i - x_{i+1}) \dots (x_i - x_n)}, i = 0, 1, \dots, n \quad (5.2)$$

Αλγόριθμος:

Η συνάρτηση lagrange δέχεται ένα σημείο $x \in [-\pi, \pi]$ σαν όρισμα, αρχικοποιούμε την μεταβλητή n με το πλήθος των δοσμένων σημείων και την μεταβλητή *result* που είναι το αποτέλεσμα του αθροίσματος:

```
def lagrange(self, x):  
    n = len(self.points)  
    result = 0
```

Έπειτα εκτελείτε η σχέση (5.1), καλώντας την συνάρτηση L_i , εκτελώντας δηλαδή την σχέση (5.2) και επιστρέφει το αποτέλεσμα:

```
    for i in range(n):  
        result += self.points[i][1]*self.Li(i,x)  
    return result
```

Η συνάρτηση L_i δέχεται 2 ορίσματα, το i και το x , ξεκινάει μία for loop που εκτελεί την σχέση (5.2), αγνοώντας την i -οστή επανάληψη:

```
def Li(self,i, x):  
    n = len(self.points) # total points  
    result = 1  
    for j in range(n):  
        if j==i:  
            continue  
        result *= (x-self.points[j][0])/\  
            (self.points[i][0]-self.points[j][0])  
    return result
```

β) Splines

Η συνάρτηση του ημιτόνου, στο διάστημα $x \in [-\pi, \pi]$, με $x_0 < x_1 < \dots < x_i < \dots < x_n$ με $i = 0, 1, \dots, n$ αποτελεί φυσική καμπύλη spline, αφού $\sin'' x = -\sin x$, με $\sin -\pi = \sin \pi = 0$, που αποτελεί τελική συνθήκη. Αυτό μας οδηγεί από ένα σύστημα $3n-5$ εξισώσεων και $3n-3$ αγνώστων, σε σύστημα $3n-3$ εξισώσεων/αγνώστων. Σκοπός είναι να υπολογίσουμε την $S_i = y_i + b_i(x - x_i) + c_i(x - x_i)^2 + d_i(x - x_i)^3$ με $i = 0, 1, \dots, n-1$, και να προσεγγίσουμε μία τιμή x με $x_i < x < x_{i+1}$ για κατάλληλο i .

Εφαρμόζοντας τις ιδιότητες των φυσικών splines, καταλήγω στις σχέσεις για b_i και d_i :

$$d_i = \frac{c_{i+1} - c_i}{3\delta_i} \quad (5.3)$$

$$b_i = \frac{\Delta_i}{\delta_i} - \frac{\delta_i}{3}(2c_i + c_{i+1}) \quad (5.4)$$

Όπου $\Delta_i = y_{i+1} - y_i$ και $\delta_i = x_{i+1} - x_i$ για $i = 0, 1, \dots, n-1$.

Ενώ συνδυάζοντας τις ιδιότητες και τις παραπάνω σχέσεις, καταλήγω σε ένα σύστημα n αγνώστων c_i της μορφής $Ax = b$:

$$\begin{bmatrix} 1 & 0 & 0 & & & \\ \delta_0 & 2\delta_0 + 2\delta_1 & \delta_1 & \ddots & & \\ & \ddots & \ddots & \ddots & \ddots & \\ & & \delta_{n-2} & 2\delta_{n-2} + 2\delta_{n-1} & \delta_{n-1} & \\ & & 0 & 0 & 1 & \end{bmatrix} \begin{bmatrix} c_1 \\ \vdots \\ c_n \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 0 \\ 3(\frac{\Delta_1}{\delta_1} - \frac{\Delta_0}{\delta_0}) \\ \vdots \\ 3(\frac{\Delta_{n-1}}{\delta_{n-1}} - \frac{\Delta_{n-2}}{\delta_{n-2}}) \\ 0 \end{bmatrix} \quad (5.5)$$

Λύνοντας το παραπάνω σύστημα, έχουμε όλες τις S_i .

Αλγόριθμος:

Καλούμε την συνάρτηση splines, με όρισμα την τιμή του x που θέλουμε να εκτιμήσουμε. Αρχικοποιείτε η μεταβλητή n ως το πλήθος των σημείων, καθώς και οι πίνακες a , dx , dy , με τιμή 0 σε όλες τις θέσεις. Έπειτα υπολογίζουμε τα στοιχεία αυτών των πινάκων. Ο a αντιπροσωπεύει τα y_i , ο dx τα δ_i και ο dy τα Δ_i :

```
def splines(self, x):
    n = len(self.points)
    a = zeros((n,1))
    dx = zeros((n-1,1))
    dy = zeros((n-1,1))

    for i in range(n-1):
        a[i] = self.points[i][1]
```

```

dx[i] = self.points[i+1][0] - self.points[i][0]
dy[i] = self.points[i+1][1] - self.points[i][1]

```

Δημιουργείτε ο πίνακας A που αντιπροσωπεύει τον αριστερό πίνακα στην σχέση (5.5), και ο πίνακας r , ο πίνακας στο δεξιό μέρος της σχέσης (5.5). Έπειτα υπολογίζονται τα στοιχεία των πινάκων:

```

A = zeros((n,n))
A[0][0] = 1
A[n-1][n-1] = 1
r = zeros((n,1))

for i in range(1,n-1):
    A[i][i-1] = dx[i-1]
    A[i][i] = 2*(dx[i-1] + dx[i])
    A[i][i+1] = dx[i]
    r[i] = 3*(dy[i]/dx[i] - dy[i-1]/dx[i-1])

```

Η σχέση (5.5) είναι της μορφής $Ax = b$, οπότε μπορεί να λυθεί με την μέθοδο PA = LU. Μετά την λύση του συστήματος, υπολογίζονται τα b_i και d_i . Για την λύση του συστήματος χρησιμοποιείτε η συνάρτηση Gauss:

```

c = Gauss(A,r) # Solve for ci

b = zeros((n-1,1))
d = zeros((n-1,1))
for i in range(n-1):
    d[i] = (c[i+1]-c[i])/(3*dx[i])
    b[i] = dy[i]/dx[i] - (dx[i]/3)*(2*c[i]+c[i+1])

```

Τέλος, βρίσκουμε την κατάλληλη S_i ώστε $x_i < x < x_{i+1}$ και επιστρέφουμε την τιμή της $S_i(x)$:

```

for i in range(n-1):
    if self.points[i][0]<x<self.points[i+1][0]:
        return a[i]+b[i]*(x-self.points[i][0]) + \
            c[i]*(x-self.points[i][0])**2 + \
            d[i]*(x-self.points[i][0])**3

```

γ) Μέθοδος Ελαχίστων Τετραγώνων

Στην μέθοδο ελαχίστων τετραγώνων, αναζητούμε μία καμπύλη n -τάξης, που ταιριάζει καλύτερα στα δοθέντα σημεία. Για αυτή την άσκηση, χρησιμοποιείτε καμπύλη 3ης τάξης, δηλαδή η καμπύλη θα είναι της μορφής

$y = c_0 + c_1t + c_2t^2 + c_3t^3$, οπότε και αναζητούμε τα c . Αφού τα σημεία ουσιαστικά είναι πάνω στην καμπύλη, επαληθεύουν την εξίσωσή της. Άρα κάνοντας αντικατάσταση τα σημεία στην εξίσωση, έχουμε όσες εξισώσεις με αγνώστους c , όσα και τα σημεία. Αυτό το σύστημα όμως αδύνατο, οπότε χρησιμοποιούμε το σύστημα $A^T Ax' = A^T b$, και έτσι βρίσκουμε τους συντελεστές c , οπότε και την συνάρτηση y .

Αλγόριθμος:

Καλούμε την συνάρτηση `leastSquares3` με ορίσματα μία λίστα με τα δεδομένα σημεία, και το x που θα εκτιμηθεί. Αρχικοποιεί η μεταβλητή n ως το πλήθος των σημείων, και με μία επανάληψη, δημιουργούνται οι πίνακες A και b . Αφού θέλουμε 3η τάξη, ο A θα έχει 4 στήλες, όσοι και οι άγνωστοι συντελεστές:

```
def leastSquares3(x, points):
    n = len(points)
    A = zeros((n,4))
    b = zeros((n,1))
    for i in range(n):
        A[i][0] = 1
        A[i][1] = points[i][0]
        A[i][2] = points[i][0]**2
        A[i][3] = points[i][0]**3
        b[i] = points[i][1]
```

Υπολογίζονται οι πίνακες $A^T A$ και $A^T b$, λύνεται το σύστημα $A^T Ax' = A^T b$ με την συνάρτηση `Gauss`, και επιστρέφεται η τιμή $y(x)$:

```
ATA = dot(transpose(A),A)
ATb = dot(transpose(A),b)
c = Gauss(ATA,ATb)
return c[0] + x * c[1] + c[2]*x**2 + c[3]*x**3
```

Αποτελέσματα:

Αποτελέσματα προσεγγίσεων της τιμής $x = \pi/12$:

Approximation of pi/12

Actual: 0.25882

Lagrange: 0.25882

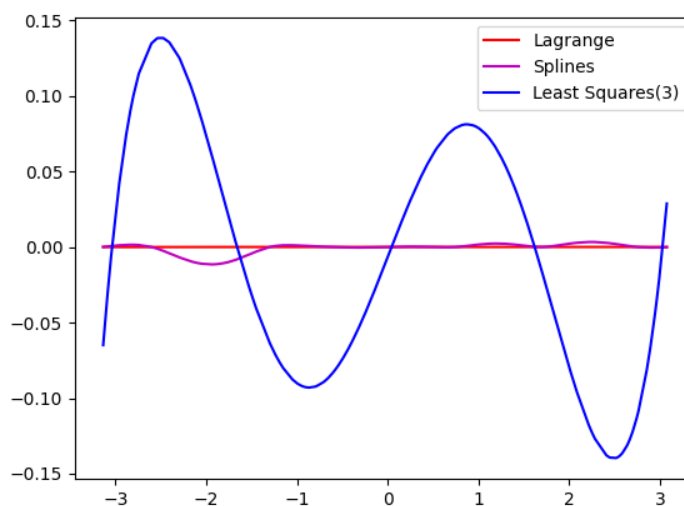
Error: 0.0000001

Splines: 0.25857
Error: 0.0002486

LeastSquares(3): 0.22625
Error: 0.0325700

Παρατηρούμε για τον υπολογισμό της $\sin(\pi/12)$ ότι με την μέθοδο Lagrange έχουμε 6 ψηφία ακρίβειας, με την μέθοδο των splines 2 και για την μέθοδο ελαχίστων τετραγώνων, 1.

Τα σφάλματα των αποτελεσμάτων των υπολογισμών 200 τυχαίων σημείων:

Max Lagrange error: 5.76474715763553e-05
Max splines error: 0.01151239
Max least squares error: 0.13958598

Άρα για 10 δεδομένα σημεία, πετυχαίνουμε ακρίβεια 4 δεκαδικών με την μέθοδο Lagrange, 1 δεκαδικό με την μέθοδο των splines και ακρίβεια 0 δεκαδικών με την μέθοδο ελαχίστων τετραγώνων.

Άσκηση 6

α) Μέθοδος τραπεζίου

Ο τύπος της μεθόδου τραπεζίου για την προσέγγιση της τιμής του ολοκληρώματος της $f(x)$ για $x \in [a, b]$, είναι:

$$\int_a^b f(x)dx \cong \frac{b-a}{2N}(f(x_0) + f(x_N) + 2 \sum_{i=1}^{N-1} f(x_i)) \quad (6.1)$$

Με σφάλμα:

$$|e| \leq \frac{(b-a)^3}{12N^2} M \quad (6.2)$$

Όπου M , μέγιστη απόλυτη τιμή της f'' για $x \in [a, b]$.

Αλγόριθμος:

Καλούμε την συνάρτηση `trapezoidRule`. Πρώτο βήμα είναι ο υπολογισμός των $f(x)$. Αυτό γίνεται από την συνάρτηση `calculateFx`, που δημιουργεί μία λίστα x , που περιέχει τα x_i , με $x_i = a + \frac{i(b-a)}{n}$, δηλαδή χωρίζει το διάστημα σε μικρότερα διαστήματα ίσης απόστασης. Έπειτα υπολογίζει και επιστρέφει τα $f(x)$, που για την άσκηση έχουμε $f(x) = \sin(x)$:

```
def TrapezoidRule(self):
    y = self.calculateFx()
    ...
def calculateFx(self):
    # n is number of parabols and NOT amount of points
    x = [self.a+i*(self.b-self.a)/self.n for i in range(self.n+1)]
    y = [self.f(xi) for xi in x]
    return y
    ...
def f(self,x): return sin(x)
```

Δημιουργείτε η μεταβλητή `sum`, που είναι ουσιαστικά το αποτέλεσμα της παρένθεσης της σχέσης (6.1), έπειτα πολλαπλασιάζεται η `sum` με $\frac{b-a}{2N}$, και αποθηκεύεται το αποτέλεσμα την μεταβλητή `In`, που είναι και η προσέγγιση:

```
sum = y[0] + y[self.n]
for i in range(1,self.n):
    sum += 2*y[i]
In = ((self.b-self.a)/(2*self.n))*sum
```

Υπολογίζεται το σφάλμα, σύμφωνα με τη σχέση (6.2), με $M = \sin(\pi/2)$, που είναι η μέγιστη τιμή της $f(x)$:

```
M = sin(pi/2)
e = (((self.b-self.a)**3)*M)/(12*(self.n**2))
```

Τέλος, επιστροφή της προσέγγισης:

```
return In
```

β) Μέθοδος Simpson

Ο τύπος της μεθόδου Simpson για την προσέγγιση της τιμής του ολοκληρώματος της $f(x)$ για $x \in [a, b]$, είναι:

$$\int_a^b f(x)dx \cong \frac{b-a}{3N}(f(x_0) + f(x_N) + 2 \sum_{i=1}^{\frac{N}{2}-1} f(x_{2i}) + 4 \sum_{i=1}^{\frac{N}{2}} f(x_{2i-1})) \quad (6.3)$$

Με σφάλμα:

$$|e| \leq \frac{(b-a)^5}{180N^4} M \quad (6.4)$$

Όπου M , μέγιστη απόλυτη τιμή της $f^{(4)}$ για $x \in [a, b]$.

Αλγόριθμος:

Καλούμε την συνάρτηση simpson. Όπως και παραπάνω, καλείται η calculateFx, και μετά υπολογίζεται η σχέση (6.3), και αποθηκεύεται το αποτέλεσμα στην μεταβλητή In:

```
def simpson(self):
    y = self.calculateFx()
    sum = y[0] + y[self.n]
    for i in range(1, self.n):
        if i%2==0:
            sum += 2*y[i]
        else:
            sum += 4*y[i]
    In = ((self.b-self.a)/(3*self.n))*sum
```


Υπολογίζεται το σφάλμα με την σχέση (6.4), και επιστρέφεται η προσέγγιση:

```
# f''''(x) = sinx
# |Max(f), xE(0/pi/2) = f(pi/2)
M = sin(pi/2)
e = (((self.b-self.a)**5)*M)/(180*(self.n**4))

return In
```

Αποτελέσματα:

Αποτελέσματα προσέγγισης $\int_0^{\pi/2} \sin x dx$:

Trapezoid rule:

```
Actual value: 1.
Approximated value: 0.997943
Theoretical error: 0.003230
Numeric error: 0.002057
```

Simpson's rule:

```
Actual value: 1.
Approximated value: 1.000003
Theoretical error: 0.000005
Numeric error: 0.000003
```

Όπως ήταν αναμενόμενο, η μέθοδος Simpson είναι πιο ακριβής.

Άσκηση 7

Θα εκτιμηθούν οι τιμές κλεισίματος των κλαδικών δεικτών τεχνολογίας (ΔΤΧ) και ενέργειας (ΔΠΑ), έχοντας δεδομένα σημεία, τα κλεισίματα των εξής ημερομηνιών:

x_i	Ημ/νία	ΔTX	$\Delta \Pi A$
-6	19/4/22	2315.99	3823.09
-5	20/4/22	2319.55	3870.41
-4	21/4/22	2329.25	3830.82
1	26/4/22	2299.51	3864.31
2	27/4/22	2221.23	3822.67
3	28/4/22	2256.81	3871.8
4	29/4/22	2249.2	3854.22
8	3/5/22	2153.66	3751.24
9	4/5/22	2152.46	3790.35
10	5/5/22	2065.76	3851.0601

Τα x_i είναι τα x των σημείων, που μετρώντας από το 10ο κλείσιμο την ημέρα γενεθλίων (5/5), το πρώτο κλείσιμο έγινε 16 μέρες πριν, οπότε πρέπει να υπολογίσουμε και τις αποστάσεις των κλεισιμάτων, για σωστότερες προβλέψεις. Οι εκτιμήσεις θα γίνουν με την μέθοδο ελαχίστων τετραγώνων 2ου, 3ου και 4ου βαθμού. Οι ημερομηνίες κλεισιμάτων που θα εκτιμηθούν είναι 6/5 και 12/5, άρα τα x_i είναι 11 και 17 αντιστοίχως.

Αλγόριθμος:

Καλούμε την συνάρτηση predictions, αρχικοποιείται ο πίνακας x που περιέχει τα x_i , και υπολογίζονται οι συντελεστές με την κλήση της calculateCoeffs που επιστρέφει λίστες από τους συντελεστές, για κάθε δείκτη, για κάθε βαθμό ελαχίστων τετραγώνων. Ο υπολογισμός των συντελεστών γίνεται απο κλίσεις των αντιστοίχων συναρτήσεων:

```
def predictions(self):
    x = [point[0] for point in self.pointsDPA]

    c2DTX, c3DTX, c4DTX, c2DPA, c3DPA, c4DPA = self.calculateCoeffs()
    ....

def calculateCoeffs(self):
    return leastSquares2(self.pointsDTX),\
        leastSquares3(self.pointsDTX),\
        leastSquares4(self.pointsDTX),\
        leastSquares2(self.pointsDPA),\
        leastSquares3(self.pointsDPA),\
        leastSquares4(self.pointsDPA)
```

Η διαφορά των συναρτήσεων από την `leastSquares3` που αναλύθηκε παραπάνω, είναι στο μέγεθος πίνακα A :

```
def leastSquares2(points):
    ....
    for i in range(n):
        A[i][0] = 1
        A[i][1] = points[i][0]
        A[i][2] = points[i][0]**2
        b[i] = points[i][1]
    ....

def leastSquares3(points):
    ....
    for i in range(n):
        A[i][0] = 1
        A[i][1] = points[i][0]
        A[i][2] = points[i][0]**2
        A[i][3] = points[i][0]**3
        b[i] = points[i][1]
    ....

def leastSquares4(points):
    ....
    for i in range(n):
        A[i][0] = 1
        A[i][1] = points[i][0]
        A[i][2] = points[i][0]**2
        A[i][3] = points[i][0]**3
        A[i][4] = points[i][0]**4
        b[i] = points[i][1]
    ....
```

Αφού υπολογιστούν οι συντελεστές, καλείτε η `solvePolynom` που δέχεται τους συντελεστές και τα x_i , και επιστρέφει το αποτέλεσμα, που είναι και η εκτίμηση:

```
def solvePolynom(self, c, x):
    for i in range(5-len(c)):
        c = list(c)
        c.append(0) # if degree < 4 -> add 0 to c list untill size(c) = 4
    return c[0] + x*c[1] + c[2]*x**2+\
        c[3]*x**3 + c[4]*x**4
```

Η solvePolynom υπολογίζει πολυώνυμο 4ου βαθμού, αν οι συντελεστές είναι λιγότεροι, δηλαδή γίνεται υπολογισμός ελαχίστων τετραγώνων 2ου και 3ου βαθμού, προστίθενται μηδενικοί συντελεστές.

Αποτελέσματα:

ΔΤΧ								
x_i	Ημ/νία	Actual	2ου βαθμού		3ου βαθμού		4ου βαθμού	
			Pred.	Error	Pred.	Error	Pred.	Error
11	6/5	2017.81	2063.436	-45.626	2048.676	-30.866	1995.513	22.296
17	12/5	1958.42	1840.629	117.79	1694.081	264.338	694.777	1263.642

ΔΠΑ								
x_i	Ημ/νία	Actual	2ου βαθμού		3ου βαθμού		4ου βαθμού	
			Pred.	Error	Pred.	Error	Pred.	Error
11	6/5	3813.55	3788.412	25.137	3840.36	-26.815	3927.134	-113.584
17	12/5	3916.22	3710.892	205.327	4226.651	-310.431	5857.738	-1941.518

Παρατηρούμε ότι έχουμε μεγάλες αποκλίσεις από τις πραγματικές τιμές των κλεισιμάτων, ειδικά όσο απομακρυνόμαστε από την τελευταία δεδομένη ημερομηνία, οπότε κατανοούμε ότι έχοντας δεδομένα μόνο 5 αρχικές τιμές, δεν μπορούμε να κάνουμε αξιόπιστες προβλέψεις.